

Brauli, però també algunes de les rebudes i, entre aquestes, algunes d'Isidor).

La concordança que avui tenim a les mans està basada en l'edició de L. Riesco, *Epistolario de san Braulio*, Sevilla, 1972. Aquesta tria de Valcárcel respon a tres raons que compartim: 1. És la *recentior*. 2. És, amb alguns entrebancs, la *potior*. 3. És, sens dubte, l'*evulgatior* per a la consulta del text, quan aquesta es faci necessària (i això pot succeir no poques vegades). La tria de l'edició-base presenta, per a qui ha fet la *concordança*, només un problema «greu»: la manca d'un criteri unificador davant de poligrafies del tipus (potser la més palpable) *Aetymologiae*, *Etymologiae*, *Itimologiae*, *Etimologiae*, etc. La concordança, que segueix al peu de la lletra l'edició de Riesco, reproduïx aquesta varietat, que nosaltres, amb tot, no considerem un problema: senzillament reflecteix amb força fidelitat el llatí del moment, que no és especialment «normalitzat» (per utilitzar un participi verbal habitual avui). El problema (i l'engany, com reconeix el mateix professor Valcárcel al seu prefaci) hauria estat sotmetre (per part de Riesco, d'ell mateix o de qui sigui) el text a un procés de «correcció» a partir d'un model de llatí més o menys «clàssic» (*et propterea dolum fingeremus si scripturae aevi classici utique subiiceremus Braulionis linguam...*). Per sort, no és això el que trobem en aquest volum.

La concordança presenta cada paraula contextualitzada en el seu text de referència immediatament anterior i posterior (en majúscules i entre guionets, per facilitar-ne la lectura) i ofereix, a més, una informació addicional important: dues columnes, a l'esquerra de cada línia de text, ens diuen en quina carta i en quina línia de cada carta es troba el mot contextualitzat (informació, òbviament, molt d'agrair pels filòlegs que apreïen poder consultar l'edició origi-

nal). En aquesta línia de facilitar la feina de l'especialista que consulta el volum, també hi trobem, al final del text, un índex invers de les formes de l'epistolari (qualitatiu però no quantitatiu).

Volem destacar també, perquè penso que en aquest camp el nostre país comença a tenir gent molt capacitada, el que el mateix professor Valcárcel reconeix al final del seu prefaci: la col·laboració tècnica (llegiu suport informàtic) dels professors gal·lecs J. M. Díaz de Bustamante (recentment ha publicat un magnífic article, del qual recomanem la lectura, dedicat a «obrir» els ulls de tots plegats amb relació a les possibilitats de la tècnica en el nostre camp de coneixements: «Tradición y reluctancia: lo viejo y lo nuevo en metodología filológica», *Euphrosyne*, 19 (1991), pp. 389-408) i J.E. López Pereira en la concreció física d'aquestes concordançes.

Per totes les raons que hem exposat, pensem, en resum, que hem d'agrair al professor V. Valcárcel el gran esforç que ha fet en la confecció d'aquestes concordançes de sant Brauli i felicitar-nos nosaltres per poder disposar, gràcies a ell, d'aquest nou *instrumentum philologicum*, el primer d'aquestes característiques (i potser el darrer, per la seva qualitat) dedicat a l'epistolari del bisbe de Saragossa.

Joan Gómez Pallarès

E. SÁEZ, C. SÁEZ
*El fondo español del Archivo de la
Academia de las Ciencias de
San Petersburgo*

Ensayos y documentos, 17, Alcalá
de Henares, 1993, 253 pp.

La present obra és un treball pòstum i inacabat del professor Emilio Sáez dut ara a bon port pel seu fill, el professor

Carlos Sáez, que interessarà, sens dubte, molts i diversos especialistes, perquè el llibre dóna notícia extractada o íntegra de 463 documents d'un fons inesperat de l'Institut d'Història de l'Acadèmia de les Ciències de Sant Petersburg amb una cronologia tan àmplia com és la que va de l'1 de juliol de 811 al 28 d'octubre de 1904. I no falten en aquest recull documents catalans, i de no poc interès. L'explicació és que es tracta d'un fons arreplegat per l'acadèmic tsarista Nicolai Petrovich Lijachiev (1862-1935) que els anà comprant entre la fi del segle XIX i els primers anys del XX a diversos llibreters europeus, entre ells el català Pere Marés i Oliver, «el principal exportador de los documentos que hoy forman el fondo Lijachiev» (p. 16), que no sols proporcionà documents catalans —bé que no tots els catalans li foren adquirits—, sinó també espanyols de gran vàlua i antigor.

La documentació catalana arrenca del mateix segle X, del 5 de novembre de 980, concretament, amb un diploma en mal estat de conservació, del qual hom no dóna la transcripció, ans un breu resum que ens informa que es tracta d'una permuta feta a Santa Maria d'Urgell i a Sant Pere de Vic.

El segon document català en antiguitat és també de la dècima centúria, del 12 d'abril de 997, i transmet la venda d'una casa i unes terres de Valldoreix; tampoc no se'ns en dóna la transcripció.

El segle XI compta, així mateix, amb documentació catalana: un empenyora ment del 12 de gener de 1040 d'uns béns de Terrassa, del lloc de Banyeres, íntegrament transcrit, i una venda de dos horts de la ciutat de Barcelona del 18 de gener de 1079, sols regestada.

Els documents catalans alto-medievals s'acaben amb una venda d'un mas del terme de Tost del 20 de juliol de 1167 i una donació *pro anima* al monestir de Sant Llorenç del Munt del 28 d'abril de 1193. De cap d'aquests dos di-

plomes hom no dóna sinó el regest i l'partat heurístic que inclou, com sempre al llarg de tot el llibre, dades de gran interès, entre les quals no manquen les de caràcter paleogràfic. Però aquí, en el primer document, crec que és millor parlar d'escriptura protogòtica en comptes de gòtica, i en el segon, degut a la mà del conegut escriptor Pere de Corró, d'escriptura gòtica cursiva incipient catalana i no de «cursiva aragonesa», denominació incorrecta ja superada.

Els documents catalans són encara més nombrosos i se'n trobarà en totes les altres centúries compreses en aquesta obra plena de noves insospitades i recollides amb acribia. Una obra digna del major reconeixement i gratitud.

Jesús Alturo i Perucho

La guerra de Hispania

Ed. bilingüe de J. Castro Sánchez,
Madrid, Ediciones Clásicas, 1992,
(Bibliotheca Latina)

De cabdal importància en la historiografia general de Roma i en la particular d'Espanya, l'anònim *Bellum Hispaniense* ha estat objecte d'una nova edició bilingüe (llatí-castellà) a càrrec del professor José Castro Sánchez. Encapçala l'esmentada edició una breu i amena introducció de poc més de deu planes en la qual es consideren sumàriament diversos aspectes, com ara els esdeveniments anteriors a la guerra d'Hispania, el seu desenvolupament, els personatges que hi intervenen i la localització de l'acció. També es tracta la qüestió de la relació del *Bellum Hispaniense* amb l'anomenat *Corpus Caesarianum* on, sens dubte, s'inclou; i també la problemàtica de la personalitat del seu autor, de la qual no es pot dir més del que ens deixa entreveure l'obra, i el valor ma-